

UTRIKESUTSKOTTETS BETÄNKANDE 1/2002 rd

Regeringens proposition om godkännande av fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter om indragning av barn i väpnade konflikter och med förslag till lag om ikraftträdande av de bestämmelser i protokollet som hör till området för lagstiftningen

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 6 februari 2002 en proposition om godkännande av fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter om indragning av barn i väpnade konflikter och med förslag till lag om ikraftträdande av de bestämmelser i protokollet som hör till området för lagstiftningen (RP 242/2001 rd) till utrikesutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsrådet, enhetschefen Arto Kosonen, utrikesministeriet
- äldre experten Minnamaria Nurminen, försvarsministeriet
- ordförande Kalevi Suomela, Finlands Fredsförbund Föreningen för FN rf
- organisationschef Inka Hetemäki, Finlands UNICEF-förening r.f.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner det fakultativa protokollet om indragning av barn i väpnade konflikter som ingår i Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter. Protokollet godkändes i New York i maj 2000. Avsikten med protokollet är att stärka genomförandet av de rättigheter som har erkänts i konventionen genom att ge barn, det vill säga alla personer under 18 år, ett ökat skydd från att bli indragna i väpnade konflikter. Det bör förhindras att personer som inte uppnått 18 års ålder deltar direkt i fientligheter, liksom tvångsrekrytering av dem till väpnade styrkorna. Genom protokollet vill konventionsstaterna höja mini-

miåldern för frivillig rekrytering till väpnade styrkor. I konventionen går gränsen vid 15 år. Parterna skall meddela vilken lägsta ålder, högre än 15 år, som de kommer att tillämpa vid frivillig rekrytering. Konventionsstaterna skall lämna en bindande förklaring om lägsta ålder för frivillig rekrytering i samband med ratificeringen av eller anslutningen till protokollet. Protokollet förpliktar stater som rekryterar personer under 18 år att förbinda sig att vidta åtgärder för att förhindra att dessa deltar i väpnade konflikter. Också separata väpnade grupper som inte tillhör de reguljära styrkorna skall under alla omständigheter följa 18-års regeln för rekryte-

ring och deltagande i fientligheter. Protokollet förpliktar konventionsstaterna att lämna lämpligt bistånd för rehabilitering och återanpassning till samhället av personer som blivit offer för handlingar som strider mot protokollet.

Protokollet trädde i kraft internationellt den 12 februari 2002. Beträffande Finland träder

protokollet i kraft en månad efter att ratifikationsinstrumentet har deponerats. I propositionen ingår ett förslag till lag om ikraftträdande av de bestämmelser i protokollet som hör till området för lagstiftningen. Lagen avses träda i kraft vid samma tidpunkt som protokollet.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Motivering

De senaste decennierna har det blivit allt vanligare att barn deltar i väpnade konflikter. Statistik från Förenta nationerna visar att drygt 300 000 barn, både pojkar och flickor, under 18 år deltar i väpnade konflikter i fler än 30 konflikthärdar. Barnen är inte bara offer för väpnade konflikter utan deltar ofta i konflikterna, antingen av nödtvång eller som frivilligt rekryterade soldater. De flesta barn som rekryteras av regeringar eller väpnade grupper är i åldrarna 15–18 år. Men i grupperna finns det tusentals barn under 15 år, och de yngsta är under tio år.

Som regeringen framhåller har barnens roll och skyddet av barn vid väpnade konflikter lyfts fram allt mer i olika sammanhang. Problemet har tagits upp i en rad internationella överenskommelser och behandlats vid flera konferenser. Ändå har barnens ställning vid konflikter inte förbättrats i ett internationellt perspektiv. Genomförandet av protokollet kommer därför att ha stor betydelse. Det är enligt utskottet viktigt att Finland fortfarande aktivt deltar i internationell verksamhet som avser att förbättra barnens ställning vid väpnade konflikter. Dessutom är det uppenbart att det behövs större samordning mellan internationella aktörer och processer för att verkliga förändringar skall kunna ske.

FN:s konvention om barnets rättigheter (FördrS nr 60/1991) är den viktigaste överenskommelsen om barnets rättigheter, och den har antagits nästan i hela världen. Finland ratificerade konventionen 1991. Syftet med protokollet är att ytterligare stärka genomförandet av de rättigheter som har erkänts i konventionen. Därför vill

parterna ge barn ett ökat skydd mot att bli indragna i väpnade konflikter.

Genom protokollet höjs minimiåldern för personer som får rekryteras till väpnade styrkor och delta i fientligheter. Samtidigt bekräftas den viktigaste principen i konventionen om barnets rättigheter, att barnets bästa skall komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn. Enligt protokollet skall konventionsstaterna förhindra att personer under 18 år deltar direkt i fientligheter. De får inte heller bli föremål för obligatorisk rekrytering till väpnade styrkor. Avsikten är vidare att höja åldersgränsen för frivillig rekrytering till väpnade styrkor. För närvarande går gränsen vid 15 år.

Enligt 127 § grundlagen är varje finsk medborgare skyldig att delta i fosterlandets försvar eller att bistå försvaret på det sätt som bestäms i lag. Protokollet gäller väpnade konflikter och Finland har allmän värnplikt för att gardera sig mot konflikter. Med stöd av 1 § värnpliktslagen (452/1950) är varje finsk man värnpliktig för fäderneslandets och den lagliga samhällsordningens försvar. I lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor (194/1995) ingår bestämmelser om när kvinnor kan antas till frivillig militärtjänst som motsvarar beväringstjänsten. Personer med hemortsrätt på Åland som är befriade från allmän värnplikt behöver inte avtjäna värnplikt (12 § självstyrelselagen för Åland (1144/1991) och 4 och 46 § värnpliktslagen (452/1950)).

I Finland skall förvaltningsmyndigheterna i all verksamhet sätta barnets bästa i främsta rummet. Redan i maj 2000 höjde Finland värnpliktsgränsen till 18 år också för frivillig militärtjänst tack vare det politiska klimatet kring förhand-

lingarna om protokollet. Också lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor ändrades. De rättigheter och friheter som principerna i protokollet genererar finns således redan inskrivna i lag i Finland. Det fakultativa protokollet är ett viktigt framsteg på det internationella planet för att förbättra barnens ställning i väpnade konflikter, påpekar utskottet. En snabb och heltäckande ratificering av protokollet är av både rättslig och politisk betydelse i ett internationellt perspektiv.

När konventionsstaterna ratificerar eller ansluter sig till protokollet skall de deponera en bindande förklaring där det anges vid vilken minimiålder de kommer att tillåta frivillig rekrytering till sina nationella väpnade styrkor. Finland har för avsikt att i enlighet med vår lagstiftning lämna en förklaring, där Finland kräver att minimiåldern för personer som rekryteras till nationella väpnade styrkor är 18 år.

Förslag till beslut

På grundval av det ovanstående föreslår utrikesutskottet

att riksdagen godkänner det i New York den 25 maj 2000 ingångna fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter om indragning av barn i väpnade konflikter,

att riksdagen samtidigt godkänner att Finland lämnar en förklaring enligt artikel 3.2 i protokollet om att Finland kräver att alla som rekryteras till de nationella väpnade styrkorna skall ha uppnått åtminstone 18 års ålder. Denna lägsta ålder gäller såväl värnplikten för män som den frivilliga militärtjänsten för kvinnor, och

att lagförslaget godkänns utan ändringar.

Helsingfors den 20 februari 2002

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Liisa Jaakonsaari /sd
medl. Ulla Anttila /gröna
Tytti Isohookana-Asunmaa /cent
Antti Kalliomäki /sd
Bjarne Kallis /kd (delvis)
Ilkka Kanerva /saml
Antero Kekkonen /sd
Kimmo Kiljunen /sd

Juha Korkeaoja /cent
Outi Ojala /vänst
Sirpa Pietikäinen /saml
Mirja Ryyänen /cent
Hannu Takkula /cent
Matti Tiuri /saml
Ben Zyskowitz /saml.

Sekreterare var

utskottsråd Raili Lahnalampi.